

ФІНАНСОВИЙ СТАН ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Анотація. Розглянуто й систематизовано різні теоретичні підходи до трактування сутності поняття "фінансовий стан підприємства". Узагальнено зміст поняття "фінансовий стан", що найповніше характеризує та розкриває його сутність. Визначено та досліджено види проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Аннотация. Рассмотрены и систематизированы различные теоретические подходы к определению понятия "финансовое состояние предприятия". Обобщено содержание понятия "финансовое состояние", которое наиболее полно характеризует его сущность. Определены и исследованы виды проведения анализа финансового состояния предприятия.

Annotation. Various theoretical approaches to the definition of the concept "financial condition of an enterprise" are considered and systematized. The content of the concept "financial condition" that most fully describes and reveals its substance is generalized. Types of analysis of company financial condition were defined and studied.

Ключові слова: фінансовий стан, види фінансового стану підприємства, методи фінансового аналізу, фінансовий показник, фінансовий результат, економічна категорія, спроможність підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства є досить важливим процесом у сучасній діяльності суб'єктів господарювання, оскільки з одного боку – це є аналіз діяльності за певний проміжок часу, з іншого – це можливість покращення результатів функціонування підприємств, вичерпання всіх потенціальних спроможностей діяльності.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин істотно розширюються права підприємств у сфері фінансово-економічної діяльності, значно підвищується роль своєчасного, об'єктивного та якісного аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва, оцінки їх ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності та пошук шляхів зміцнення та покращення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства.

Питання оцінки фінансового стану підприємства висвітлено в багатьох працях як вітчизняних, так й іноземних авторів. Значний внесок у дослідження цього питання зробили такі вчені, як: Поддєрьогін А. М., Тарасенко Н. В., Івахненко В. М., Коробов М. Я., Лапішко М. Л., Покропивний М. Я., Мниха Є. В. та ін. [1].

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності фінансового стану підприємства як економічної категорії.

Для зручності подальшого дослідження теоретичні підходи різних авторів щодо визначення фінансового стану було систематизовано і відображено в таблиці.

Проаналізовані трактування свідчать, що переважна більшість науковців вважають, що фінансовий стан – це:

- 1) спроможність підприємства;
- 2) сукупність (система) показників;
- 3) економічна категорія;
- 4) комплексне поняття.

Слід зазначити, що визначення поняття фінансового стану закріплене в законодавстві України. За визначенням Фонду державного майна України "фінансовий аналіз діяльності підприємства – комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними бухгалтерської (фінансової) звітності" [2].

Отже, дослідивши сутність поняття "фінансовий стан" та проаналізувавши різні точки зору щодо його визначення, можна запропонувати найбільш точне визначення, що відображає сутність фінансового стану підприємства. Отже, фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що визначає реальну (на фіксований момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити повне фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед іншими підприємствами й державою.

Морфологічний аналіз теоретичних підходів до визначення поняття "фінансовий стан"

Визначення терміна	Автори	Джерела
1	2	3
Складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообороту і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку	Савицька Г. В.	[3]
Реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою	Білик М. Д.	[4, с. 122]
Це спроможність підприємства вести господарську діяльність на основі своєчасного погашення усіх видів заборгованості, раціональної структури капіталу і господарських засобів	Бойчик І. М.	[5]
Показник економічної діяльності підприємства, що характеризує його ділову активність і надійність	Крейніна А. В.	[6]
Рівень забезпечення економічного суб'єкта коштами для здійснення господарської діяльності, підтримки нормального режиму роботи й своєчасного проведення розрахунків	Борисов А. Б.	[7]
Комплексне поняття, що відображає якісну сторону виробничої та фінансової діяльності ті є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства	Дем'яненко М. Я.	[8]

Закінчення таблиці

1	2	3
Визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів економічних систем, реальні та потенційні фінансові можливості	Коробов М. Я.	[1, с. 442]
Характеристика фінансової конкурентоздатності суб'єкта господарювання (тобто платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання	Верхоглядова Н. І.	[9]

Оскільки головними завданнями діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, підвищення ефективності виробництва продукції та її конкурентоспроможності, то для їх досягнення, в першу чергу, необхідно провести аналіз фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим (рисунок).

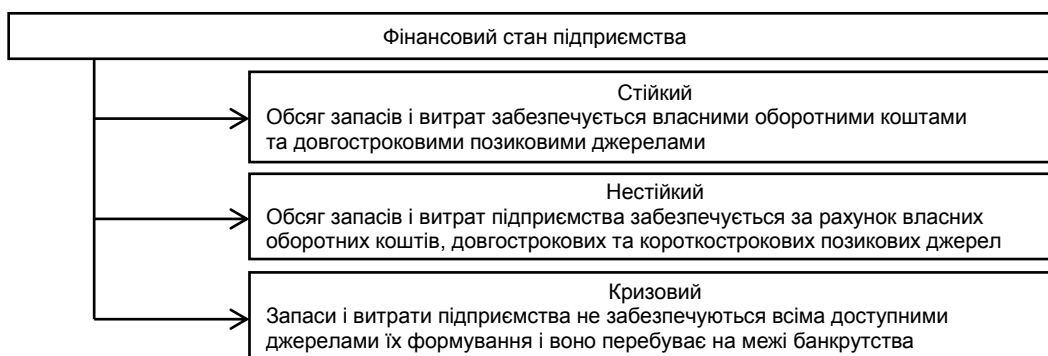

Рис. Види фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його комерційної, виробничої і фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. Та навпаки в результаті недовиконання плану з реалізації продукції та виробництва відбувається підвищення її собівартості, зменшення виручки й суми прибутку і як наслідок — погіршення фінансового стану підприємства [4, с. 126].

Здатність підприємства успішно функціонувати і розвиватися, зберігати свої активи і пасиви в рівноважному стані у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що постійно змінюється, постійно підтримувати свою платоспроможність та інвестиційну привабливість не перетинаючи допустимого рівня ризику свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки [1, с. 378].

Стойкий фінансовий стан формується в процесі всієї діяльності підприємства. Однак партнерів і акціонерів цікавить не процес, а лише результат. Кожен контрагент аналізує фінансову діяльність і пов'язану з нею стійкість у необхідному для себе ракурсі: зовнішніх – цікавить фінансова стійкість (як результат), а внутрішніх – більше стійкий фінансовий стан (як результат, так і процес). Якщо підприємство фінансово стійке, то воно витримає несподівані зміни ринкової кон'юнктури і не опиниться на краю банкрутства. Більш того, чим вище його стійкість, тим більше переваг перед іншими підприємствами того ж сектору економіки в одержанні кредитів і залученні інвестицій. Фінансово стійке

підприємство вчасно розраховується за своїми обов'язками з державою, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами.

У разі нестійкого фінансового стану запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат. Дана ситуація характеризується нестачею у підприємства джерел фінансування запасів і витрат, пов'язаних із порушенням його платоспроможності.

За умови кризового фінансового стану підприємство має кредити і позики, які не погашені своєчасно, прострочену дебіторську і кредиторську заборгованість, не забезпечує потреб поточної діяльності фінансовими ресурсами, воно перебуває на межі банкрутства.

Таким чином, фінансовий стан – це комплексне, динамічне і багатогранне поняття. Проведення оцінки фінансового стану підтверджує необхідність застосування комплексу заходів його застосування, починаючи з аналізу різноманітних фінансових показників, визначення виду фінансового стану і закінчуючи розробкою заходів для підтримки або покращення шляхом проведення спеціалізованих заходів. Такі заходи мають бути спрямовані на досягнення підприємством стратегічних цілей і його подальший розвиток, що знаходиться під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

Наук. керівн. Берест М. М.

Література: 1. Коробов М. Я. Фінансовий аналіз діяльності підприємств : навч. посібн. / М. Я. Коробов. – К. : Знання ; КОО, 2006. – 442 с. 2. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвержені наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з екрану. 3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібн. / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2007. – 668 с. 4. Білик М. Підприємства як об'єкт фінансового управління в умовах переходу до ринкової економіки / М. Білик // Український журнал "Економіст". – 2007. – № 1. 5. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посібн. / І. М. Бойчик. – К. : Атіка, 2004. – 480 с. 6. Крейнина М. Н. Финансовое состояние предприятия. Методы оценки : учебн. пособ. / М. Н. Крейнина. – М. : ДИС, 1997. – 224 с. 7. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов. – М. : Книжный мир, 2003. – 895 с. 8. Дем'яненко М. Я. Тлумачний словник економічних термінів / М. Дем'яненко, В. Коюда. – Х. : Гриф, 2007. – 184 с. 9. Верхоглядова Н. І. Фінансовий стан суб'єктів господарської діяльності промислових підприємств : навч. посібн. / Н. І. Верхоглядова. – К. : Знання ; КОО, 2003. – 204 с.